

Silmävammat

Lääkärikirja Duodecim

22.6.2021

Yleislääketieteen erikoislääkäri Osmo Saarelma

- Vierasesine silmässä
- Lävistävä silmävamma
- Silmän tylppä vamma
- Ultraviolettisäteilyn aiheuttama silmävamma (ns. lumisokeus)
- Syövyttävän aineen aiheuttama vamma
- Silmäluomen vammat
- Itsehoito
- Milloin hoitoon
- Silmävammojen ehkäisy
- Kirjallisuutta

Silmään kohdistuviin vammoihin on aina suhtauduttava vakavasti, koska vähäiseltäkin näyttävä vamma voi vaurioittaa pysyvästi silmän valoa taivuttavia osia ja pahimmillaan aiheuttaa näön pysyvän heikkenemisen. Yleisimpiä silmän vammoja ovat silmään joutuneet vierasesineet. Tämän lisäksi silmää voi vaurioittaa terävä tai tylppä isku, syövyttävä aine tai fysikaalinen ärsyke, kuten ultraviolettisäteily. Hoitoon on yleensä syytä hakeutua välittömästi.

Vierasesine silmässä

Silmän sidekalvolle joutunut rikka on jokaiselle tuttu asia. Pienet roskat ja pöly kulkeutuvat kyynelnesteen mukana silmänurkkaan, josta ne tulevat yleensä vaistomaisestikin pyyhkäistyiksi pois tai sitten poistuvat lisääntyneen kyynelvuodon mukana. Sidekalvon rikka voi joskus juuttua sitkeästi paikoilleen, erityisesti, jos se joutuu yläluomen alle. Tällöin se vaatii luomen kääntämisen ja poiston kostealla puhtaalla pumpulitikulla. Pitkään sidekalvolla ollut rikka aiheuttaa tulehdusta ja rähmimistä ja saattaa vaatia jälkihoitoa antibioottitipoilla.

Sarveiskalvolle juuttunut rikka, joka on usein nopealla vauhdilla lentänyt metallin tai kiven siru, näkyy yleensä selvästi kirkkaalla sarveiskalvolla. Silmässä on roskan tunne. Lisäksi voi olla kipua, valonarkuutta ja verestystäkin. Poisto edellyttää lääkäriä käyntiä, sarveiskalvon puudutusta ja rikan ja mahdollisen ruosterenkaan poistoa suurennuslasin avulla. Poiston jälkeenkin silmässä voi olla roskantunnetta 1–2 päivän ajan.

Lisää tietoa [rikasta silmässä](#).

Lävistävä silmävamma

Silmään osunut terävä esine tai metallin tai lasin siru voi aiheuttaa vain pinnallisen sidekalvon vaurion, mutta jos on epäiltävissä, että vamma lävistää sarveiskalvon tai valkean kovakalvon, potilas tulee panna makuulle ja toimittaa välittömästi sairaalaan, jossa on silmätautien päivystys. Silmää ei saa painella eikä siihen saa laittaa tippoja. Molemmat silmät peitetään kevyesti silmien liikkeiden vähentämiseksi. Jos lävistävässä haavassa on vierasesine, sitä ei tule poistaa mutta tukea kuljetuksen ajaksi lisävaurioiden estämiseksi.

Lisää tietoa [lävistävästä silmävammasta](#).

Silmän tylppä vamma

Silmään osuva nyrkinisku, pesäpallo tai muu tylppä vamma voi aiheuttaa eriasteisia vaurioita. Lievimmillään syntyy silmäluomien turvotusta ja verenpurkaumia, jotka eivät tarvitse hoitoa, mikäli silmä on avattavissa. Tiukasti yhteen turvonneet luomet voivat peittää muita vammoja tai johtaa sidekalvon tulehdukseen ja olla aihe antibioottitippahoitoon.

Hyvin voimakas isku voi aiheuttaa verkkokalvon vaurion, luisen silmäkuopan murtuman tai silmämunan vaurioitumisen eriasteisine verenvuotoineen. Vähäisetkin näön häiriöt, kaksoiskuvat tai verenvuodot vaurioituneessa silmässä ovat aihe välittömään lääkärin tutkimukseen.

Lisää tietoa [tylpästä silmävammasta](#).

Ultraviolettisäteilyn aiheuttama silmävamma (ns. lumisokeus)

Hitsausliekistä, ultraviolettilampusta (esim. solariumissa) tai kirkkaasta auringonvalosta lumisessa ympäristössä tai kesäisellä merellä tuleva näkyvää valoa lyhytaaltoisempi säteily voi ärsyttää side- ja sarveiskalvoa. Silmä alkaa punoittaa ja vuotaa ja siinä tuntuu valonarkuutta ja roskantunnetta. Silmää on myös vaikea pitää auki. Vaiva paranee parissa päivässä säteilyaltistuksen loputtua, mutta oireita voidaan lievittää peittämällä silmät, oleskelemalla pimeässä ja tarvittaessa salvalapulla.

Syövyttävän aineen aiheuttama vamma

Jos silmään joutuu syövyttävää ainetta, se tulee heti huuhdella runsaalla vedellä vähintään 10 minuutin, mieluummin 30 minuutin ajan. Huuhtelu tapahtuu mieluummin siten, että kasvat ovat juoksevassa vedessä ja tarpeen mukaan silmäluomet avataan sormin. Emäksiset kemikaalit (esim. lipeä, sementti, emäksiset puhdistusaineet) tunkeutuvat happamia syvemmälle, joten niitä tulee huuhdella kauemmin, jos mahdollista koko hoitoon toimittamisen ajan. Vamma on syytä käydä lääkärissä tarkistuttamassa mahdollisen sarveiskalvon syöpymän ja sen laajuuden selvittämiseksi.

Lisää tietoa [silman syöpymävammoista](#).

Silmäluomen vammat

Vähäinen iskusta aiheutunut luomiturvotus verenpurkaumineen (ns. musta silmä) paranee itsestään 1–2 viikossa eikä tarvitse hoitoa. Umpeen muurautunut silmä on syytä tutkia kuten tylppä silmävamma.

Silmäluomen haavat hoidetaan periaatteessa kuten muutkin haavat, mutta sijainnista ja laajuudesta riippuen ne saattavat edellyttää korjausta silmätautien yksikössä.

Nenänpuoleisiin silmän haavoihin voi liittyä myös kyynelteiden vaurio. Silmäluomen vammojen yhteydessä tulee erityisesti tarkistaa, liittyykö vammaan myös silmämunan vaurioituminen.

Lisää tietoa [silmäluomen vammoista](#).

Itsehoito

Silmään joutuneen vierasesineen hieromista tulee välttää. Sidekalvolla oleva irrallinen pieni roska poistuu kyynelnesteen mukana.

Roskan poistumista voi myös auttaa silmän huuhtelu vedellä. Tylpän vamman aiheuttama luomiturvotus, joka ei peitä koko silmää eikä aiheuta näköhäiriöitä, ei vaadi

hoitoa. Turvotus poistuu itsestään muutamassa vuorokaudessa.

Milloin hoitoon

Välitön hoito

Silmävamman vuoksi on yleensä lievää luomiturvotusta lukuun ottamatta syytä itse suoritettun ensiavun jälkeen hakeutua välittömästi hoitoon.

Silmävammojen ehkäisy

Silmätapaturmien tärkein hoito on ennaltaehkäisy. Omalla käyttäytymisellään voi vaikuttaa ratkaisevasti tapaturmien ehkäisemiseksi.

- Noudata työsuojelumääräyksiä. Käytä silmä- tai kasvosuojaimia myös tehdessäsi vastaavia töitä kotona.
- Käsittele teräviä esineitä varoen ja valvo tässä suhteessa myös lapsia.
- Käytä suojalaseja tai kasvosuojaa pelatessasi jääkiekkoa, salibandyä, sählyä, squashia ja värikuulapelejä.
- Käytä suojalaseja ja noudata käyttö- ja turvallisuusohjeita, kun sytytät ilotulitteen. Pidä suojalaseja myös, kun seurat ilotulitusta ulkona, ja valvo myös lapsia.
- Älä katso auringonpimennystä ilman suojalaseja; mieluiten seuraa pimennystä epäsuoralla heijastusmenetelmällä.
- Suojaa silmäsi suoralta kirkkaalta auringonpaisteelta erityisesti rannalla, merellä, etelänmatkoilla ja hangilla, kun ultraviolettisäteily on voimakkainta. Käytä varjostavaa päähinettä ja valitse aurinkolasit, jotka estävät ultraviolettisäteilyn. Suojaa myös lasten silmät.
- Syövyttäviä aineita käsiteltäessä on lisäksi hyvä pitää käsillä runsaasti puhdasta vettä, jossa silmät voi tarvittaessa huuhtoa, jos ainetta joutuu silmiin.

Artikkelin tunnus: dlk00329 (014.006)

© 2023 Kustannus Oy Duodecim